Yıldız Altın, Kübra (2018). Recep Tek, Kayseri Yöresi Sağaltma Ocakları, Konya: Kömen Yayınları, 2018, 304 s., *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2018/12, s. 237-239.

Recep Tek, *Kayseri Yöresi Sağaltma Ocakları*, Konya: Kömen Yayınları, 2018, 304 s.

Kübra YILDIZ ALTIN[*]

Geliş Tarihi: 14.09.2018 ***Kabul Tarihi: 08.11.2018***

Toplumu ve onun ürettiği kültürü anlamak ve anlamlandırmak için çeşitli tanımlama denemeleri yapılmıştır. Bunlardan biri olan "birincil ve ikincil sözlü kültür ortamı", Ong (2013) tarafından üretilmiş olup özellikle halk kültürü çalışmalarında sıklıkla başvurulan kavramlardandır. "Söz" ve "yazı" arasındaki çekişmeden yola çıkılarak üretildiği anlaşılan bu terimlerin yanında günümüzün toplumsal yapısını tanımlamak için önerilen ise "elektronik kültür ortamı"dır.

Küreselleşme ve/veya küyerelleşme yelpazesi altında elektronikleşmenin, makineleşmenin, dijitalleşmenin ve/veya "tektipleşme"nin egemen olmaya başladığı günümüz toplumunda "özgünlük" meselesi önemini arttırmış durumdadır. Özellikle XXI. yüzyılın elektronik kültür ortamında biçimlenen "kültürel unsurların" gelecek kuşaklara aktarılması sorunu gündeme gelmeye başlamıştır. Bu amaç etrafında da çalışmalar yürüten UNESCO, insanlığın kültür olarak tanımlanan birikiminin "gelecek kuşaklara doğru bir şekilde aktarılması amacıyla" bazı sözleşmeler hazırlamış ve imzalamıştır.

Kültürel süreklilik ve çeşitliliğin sağlanması konusunda çeşitli çalışmalar yapan UNESCO, kültürü yaratan ve devam ettiren kişiler olarak "yaratıcı aktörler" konusuna ayrıca bir önem göstermektedir. Söz konusu düşünce çerçevesinde UNESCO, kültürel mirasın aktarıcısı konumunda olan kişilerin veya ustaların tespitini, korunmasını ve desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda "Yaşayan İnsan Hazineleri" arasında sayılan halk hekimleri, UNESCO tarafından araştırılması ve korunması gereken alanlardan biri olarak belirlenmiş durumdadır.

Tarihsel süreç içerisinde önemli sosyal ve ekonomik olaylara sahne olmuş olan Kayseri, antik çağlarda Kral Yolu üzerinde, sonraki dönemde ise İpek Yolu güzergâhında yer almasından kaynaklı olarak Orta Anadolu'da önemli bir kültür, ticaret ve yerleşim merkezi olma özelliğini korumaya başarmıştır.

Kayseri Yöresi Sağaltma Ocakları başlığını taşıyan çalışma, yöredeki ocaklar ile tedavi uygulamalarının incelenmesini amaçlamakta olup günümüze kadar yörede sağaltma

[*] *Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tük Halk Bilimi Bölümü, e-posta: kubrayildiz89@gmail.com*
Orcid: 0000-0001-9788-2844

ocaklarının araştırılmamış ve kayıt altına alınmamış olması çalışmanın temel çıkış noktası olarak görülmektedir.

Kayseri yöresinin örneklem olarak seçildiği çalışma "Önsöz", Giriş", "Sonuç", "Kaynaklar" ve "Ekler" dışında dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın "Önsöz" kısmında kırk dördü kadın, on dokuzu erkek olmak üzere altmış üç adet ocağın tespit edildiği, temel araştırma yönteminin saha araştırması olduğu ve "yönlendirilmiş karşılıklı görüşme tekniği" kullanıldığı belirtilmiştir. Saha araştırması sırasında ise yöredeki birçok ocağın kayıt altına alınamayıp kaybolduğuna dikkat çekilmesi, bu ve benzeri çalışmaların gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Çalışmanın yönteminden bahsedilirken karşılaşılan zorluklara değinilmesi, bu türden bir araştırmanın dikkat edilmesi gereken tarafları ve sınırlılıkları hakkında fikir edinebilme bakımından oldukça faydalıdır.

Kitabın son kısmına ayrılan "Ekler", Kaynak Kişiler (KK), Kaynak Kişilerin Tedavi Ettiği Rahatsızlıklar, Hastalıklara Göre Ocaklar ve Fotoğraflar olmak üzere kendi içinde dört alt kısma ayrılmıştır.

Kitabın "Türk Halk Hekimliği" başlığını taşıyan Birinci Bölüm'ünde halk hekimliğinin konu alanı içine giren kült, büyü ve din gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu kısımda geçmişten günümüze özellikle halk hekimleri için kullanılan otuz yedi adet isme yer verilmiş olması önemli olmakla birlikte, söz konusu isimlendirmeler arasında Türk dünyasını kapsayacak şekilde tematik bir tasnifin (örn.: coğrafya, Türk boyları, vs.) yapılması, bütüncül bir bakış açısıyla Türk kültüründeki halk hekimlerinin yapılanma biçimlerini anlamak açısından daha faydalı olabilir. Bu bölümde, ayrıca, Türk halk hekimliğinin tarihi gelişimi ele alınmış olup İslamiyet öncesi, İslamî dönem ve günümüz olmak üzere üçlü bir ayrıma gidilmiştir. Söz konusu değerlendirmenin kültürel değişmeler karşısında halk hekimleri ve halk hekimliğinin durumunu göstermek açısından faydalı olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın "Türk Halk Hekimliğinde Ocaklar" başlığını taşıyan İkinci Bölüm'ünde ocak kavramı, ocak olma yolları, ocakların özellikleri, ocakların tedavi yöntem ve teknikleri ile Anadolu'daki sağaltma ocakları üzerinde durulmuştur. Özellikle Anadolu'daki sağaltma ocakları hakkında tüm literatür görülmeye çalışılmış, bu kaynaklardan yola çıkılarak bir sıralama yapılmış ve yüz on iki adet ocağa yer verilmiştir. Yazar bu kısımda "ocakların tedavi ettiği bazı hastalıkların isimlerinin farklı olmakla birlikte hastalığın belirti ve içerik bakımından başka hastalıklar ile benzerlik taşıdığını" ifade etmiş ve söz konusu çeşitlenmenin bu durumdan kaynaklandığını ifade etmiştir. Genel bir literatür taraması sonucunda elde edilen bu veri, Anadolu coğrafyasında sağaltma ocaklarının yaygınlığını gösterme bakımından dikkate değerdir.

Kitabın "Kayseri Yöresi Sağaltma Ocakları ve Tedavi Uygulamalarının İncelenmesi" başlığını taşıyan Üçüncü Bölüm'ünde tespit edilen altmış üç adet ocak hakkında genel bilgiler verildikten sonra ocak sahiplerinin özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ayrıca ocak sahiplerinin el verme ve alma ritüelleri, ocak sahibi (ocaklı) olma şekilleri, tedavi uygulamalarının içeriği, ocakların faydalandığı bitkisel, hayvansal, madensel, endüstriyel malzeme ve ürünler üzerinde durulmuştur.

Kitabın "Kayseri Yöresi Sağaltma Ocakları ve Tedavi Uygulamaları" başlığını taşıyan son bölümünde ise saha araştırmasında tespit edilen ocaklar, tedavi uygulamalarına göre tasnif edilmiş ve otuz iki adet başlık altında toplanmıştır. Böylece Kayseri sağaltma ocaklarının genel olarak hangi hastalıkları tedavi ettiği ve Kayseri yöresinde hangi çeşit hastalıklarda ocağa müracaat edildiği gösterilmiştir.

Kayseri yöresindeki sağaltma ocaklarını temel alan bu çalışmanın halk hekimliği bağlamında "yaşayan kültürel mirasın" korunması ve tespiti açısından alana katkı sağladığını söylemek mümkündür. Yazarı, bu çalışması için tebrik ediyor, Türklük bilimi alanındaki yeni çalışmalarını bekliyoruz.

Kaynakça

ONG, Walter J. (2013). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözün Teknolojileşmesi*. (Çev.: S. Postacıoğlu Banon), İstanbul: Metis Yayınları.